

A győri akadémia élete az 1848-49-es forradalom és szabadságharc alatt és az akadémia megszüntetése

AZ AKADÉMIAI IFJÚSÁG MOZGALMAI AZ 1830-AS ÉS 1840-ES ÉVEKBEN

A kormány mindent megtett annak érdekében, hogy a tanuló ifjúság ne politizáljon, és ezért 1836. szeptember 20-án rendeletet bocsátott ki, mely szerint tilos a tanulóknak egyesületet alakítani, továbbá olyan költeményt szavalni, és szónoki beszédet elmondani, amelyben politikai vonatkozások vannak. Az iskolai törvények között is meg kellett a rendelet pontjait tartani.

Az akadémisták ennek ellenére tevékenyen részt vettek az 1839-i követválasztáson és megyei tisztújításon, sőt a megyei nemesség előértekezletein ellenzéki nézeteiknek hangos kifejezést is adtak a fiatalok. Az 1839-i követválasztáskor és megyei tisztújításkor éljenezték, üdvözölték a szabadabb szellemben érvelőket. A Helytartótanács ezekről értesülve 1841. március 2-án kemény hangú leiratban megróttá az ifjúság illetéktelen beavatkozását, és szigorúan megtiltotta nekik a megyei gyűléseken a megjelenést. A Helytartótanács valószínűsíthetően emiatt nem engedélyezte 1844-ben a győri akadémistáknak önképzőkör létrehozását.

Az ifjúság nem tett eleget az intelmeknek, rendeleteknek. A győri diákok közül 1845-ben többen is megjelentek a megyegyűlésen, ezért a tanács újra megismételte a tilalmát, de nem járt eredménnyel. A közügyek iránti odafigyelés meghonosodott az akadémiai hallgatók között. Az ifjúságot nem lehetett feltartóztatni, tevékenyen szerettek volna részt venni a politikai élet alakításában. 1845-ben újra többen megjelentek a megyegyűlésen az akadémiai ifjak közül, ezért a Helytartótanács megismételte a tilalmát, de nem volt eredménye. Az akadémisták élénk társadalmi tevékenységére jellemző volt, hogy 1847-ben Konek Sándor professzor azért nem vett ki a Megyeház utcában egy – egyébként számára megfelelő – lakást, mert a keskeny utcában a lakása elé fáklós zenével felvonuló ifjúság nem tudott volna kellő szélességben megjelenni.

Az 1848. februárjában megtartott megyei közgyűléseken is állandó résztvevők voltak az akadémisták. Az akadémiai tanácsülés jegyzőkönyvében a következő bejegyzés tanúskodik az ifjak közéleti mozgolódásairól: *„Az ifjúság hovatovább már annyira belemerült az új politikai áramlatok sodrába, hogy szinte lehetetlennek látszott ettől feltartóztatni... Az 1848. február első felében tartott megyei közgyűlésen is élénk részt vettek a hallgatóság soraiban, honnan meg-megújuló pisszegés, zaj*

és kiabálás vegyült a tanácskozás közé. A dologról a kancelláriához olyasféle jelentés ment fel, hogy az egész zavart az akadémiai ifjúság idézte elő.”

1848-1849-ES ÉV TÖRTÉNESEI AZ AKADÉMIAÁN

1848. március 14-én hír érkezett Pozsonyból a Győrött megjelenő Hazánk c. laphoz. A cikk a bécsi forradalomról, a Metternich-kormány bukásáról és a pozsonyi tüntetésekről tudósított, valamint arról, hogy a magyar országgyűlés eltörölte a cenzúrát.

A hír hatására még aznap este tüntetés volt Győrött. Czákó Zsigmond „Könynyelműek” c. darabját játszották. A két felvonás között a tanuló ifjúság a Rákóczi-induló eljátszását követelte a zenekartól, amit a zenekar megtett és nagy ováció közepette eljátszotta a kívánt művet. 1848. március 15-én a Fő vagy Piac téren (a továbbiaknak a mai Széchenyi téren) nagygyűlés volt, amit dr. Kovács Pál, a Hazánk szerkesztője, Lukács Sándor, gr. Zichy Ottó titkára, és Keresztesy Ambrus ügyvéd hívott egybe, melyre az akadémiai ifjúságot is meghívták. Lelkesen és kitörő örömmel hallgatták az akadémisták az elhangzott beszédeket, majd elénekeltek a Szózatot. A nagygyűlés végén Lukács és Keresztesy csendes elvonulásra kérte az egybegyűlteket, akik ennek a kérésnek eleget tettek. A gyűlés rendben és méltó körülmények között lezajlott. Március 15-én este az akadémisták is résztvevői voltak a fáklýásmenetnek, ami szintén példás rendben zajlott le.

AZ AKADÉMIAI IFJÚSÁG FOLYAMODVÁNYA A TANÁRI KARHOZ

1848. március 17-én megjelent az akadémiai épületében Keresztesy Ambrus ügyvéd és az előadásokat megszakítva, az ifjakat a nagyterembe hívta össze. „Több rendbeli szabadságok kivívására” szólította fel őket. Az akadémiai ifjúság tanácskozott és panaszaitak pontokba szedve átadták Deáky főigazgatónak, hogy terjessze a tanárok és a Helytartótanács elé. A diákok Keresztesyvel együtt több szabadságjogot kértek az előljáróiktól és a főhatóságtól.

A folyamodvány szövege a következő:

*„Méltóságos Úr!
Tekintetes Tanács!*

Honunkat a haladás és hazafiúi lelkesedés szelleme lengi át, e magasztos s századok óta várt dicső eszmétől hátra maradni bárkinek hazafiútlanúság bélege leendő szempontból indul ki a Győri Académiai ifjúság kor szelleméhez alkalmazott kéreéseiben, mert tudja azt, hogy a szellemi haladás legüdvösebb tényezője a szabadsággal párosult jogosság; e végre következő kérelmek megnyerésére jogosítja magát:

1. Addig is, még új alkotmányunk következtében neveltetésünkben a kor szelleme igénybe vétetik, a szellemképző és szavallati társulatok nem csak ne tiltassanak, hanem a tanítók hazafiútlanúságától azoknak gyámolítása méltán várandó, mi végre az ez előtt fenn állott képző körök által szerzett s később is az ifjúság által pártolt academiái könyvtárt a képző kör szabad használatra megnyitvatni kérjük.

2. Az ifjú szív és lélek, ha eszméjével tisztában nincs, célt téveszt, erre pedig szükséges az eszmezsere s szakértőkkel társalgás, mi kávéházakban a hírlapok olvasása

s köztiszteltben lévő férfiük eszméivel tiltakozás által leginkább eszközöltetik, e végre a kávéházakba ily célból szabad bejárást kérjük, fenn maradván az előljárásság kezében a kihágók ellen használható fenytő hatalom; valamint a színházban szabad járást óhajtjuk.

3. Az academiái tanács bírói hatalom, hol vádlottak ügye tárgyalatik; a jogosság nevében kérjük a tanácsot a felek kihallgatására és alapos okok betudására, melynek mellőzése a kedélyekben csak ingerültséget szül.

4. Országos egyetemünk szellemét s az ott fenn álló ugyan azon hatóságtól kibocsájtott törvényes szokásokat sajátunkká teendőök a napontani templomba járás megszüntetését kérjük, fenn tartván a vasárnapi pontosságot.

5. Visszavétni kérjük a Tekintetes tanácsnak azon határozatait, melyek következtében több ifjak alapos ok nélkül erkölcsbeni 2-od renddel bélyegeztettek, valamint fel kérjük a tanító urakat, mi szerént több tanuló társainknak, kik a túlságos szigor következtében 2-odik osztályba soroztattak, calculussaik javíthatását minél előbb eszközöljék.

Ezen legszentebb célból s legtisztább érzelemből kelt alapos okainkkal támogatott szilárd kérésünket midőn megújtanánk óhajtásunk kielégítését minél előbb várva vagyunk és maradunk.

Kelt Győrött Martius 17-ikén 1848.

*Méltóságodnak és a Tettes Tanácsnak
engedelmes szolgálói
a győri Academiái ifjúság.”*

Deáky főigazgató a kérvény átvétele után, még aznap, rendkívüli tanácsulést hívott össze. Az akadémiái tanács megtárgyalta a kérvényt, pontról pontra megalakotta véleményét, és jegyzőkönyvet állított ki erről. A főigazgató a jegyzőkönyvet és az ifjúság kérvényét felküldte Budára, a Helytartótanácsnak.

1848. március 17-én Győrött és a város környékén megkezdtek a nemzetőrség összeírását. Keresztesy Ambrus ügyvéd az ifjúságot is felszólította, hogy legyenek tagjai a nemzetőrségnek. Keresztesy az ifjúságot is felszólította, hogy lépjen be a nemzetőrségbe. Az akadémia épületében beszédet intézett az ifjúsághoz, a fiatalok lelkesen csatlakoztak.

A *Hazánk*^[1] is dicsérőleg nyilatkozott az ifjúság e tetteről, midőn így írt:

„Különösen ki kell még emelnünk a helybeli tanuló ifjúságot is, kik szükség esetén szinte készeknek nyilatkoztak fegyvert fogni; eddigi viseletük által pedig minden békés polgár becsületét méltán kivívták, mert nem hogy zavarokat csinálni, de sőt minden keletkezhető rend- és rendbomlást férfiasan, de minden erőszak nélkül szép szavakkal gátolni iparkodtak. Éljen a derék ifjúság, – s mutassa meg továbbra is, hogy a kor eszméinek békés útoni felfogására ő is megérett már, de ha kell, életét is kész áldozni a hon javáért.”

Keresztesy vezetésével csatlakoztak az akadémisták a nemzetőrökhöz. A tanári kar a *Hazánk* cikkével szemben mérsékelten gondolkodott a kialakult helyzetről. Március 17-én a tanácsulésen elhatározták az akadémiái tanárok, hogy minden nemes törekvés mellett az akadémiái tanítást folytatni kívánták, és a diákokat is felkérték, hogy látogassák az előadásokat. A tanácsulés után az akadémiái és gimnáziumi igazgatók felkeresték a városbíró, és felszólították, hogy az akadémistáktól csak az előadási órákon kívül fogadjon el a nemzetőrségi szolgálatot.

Március 18-án az őrsereg ezredese megköszönte az akadémiai hallgatók ajánlatát, de mivel nagyszámú polgárőrsereg már volt, így erre már nem volt szükség. Vas Gereben, Konek Sándor akadémiai tanár és Keresztesy szólaltak fel és az iskolai kötelességek teljesítésére és tanulmányaik lelkiismeretes folytatására hívták fel ifjakat.

A Hazánk így tudósított: *„Éljen a derék ifjúság az újjá született haza javára, örömeire, mert ezen tettével megmutatá azt, hogy ezentúl is, bármikor a hon vezélyben forogna, érette vérét, életét áldozni kész.”*

Idézet az akadémiai tanács jegyzőkönyvéből, 1848. március 17-én 17 órakor kezdődő rendkívüli ülésről: *„...március hó 15-én az akadémikus polgárság a Posonyi örömhírek meghallgatására meghivatván, öt órakor a nagy piaczon összesereglett, hol Lukács gróf Zichy Ottó titkára és Keresztesy ügyvéd urak elszavalása, s a csend fenntartását szívükre kötött szöveg után éljenzések közt elszéledvén, az estve rögtönzött fáklyás díszmenetben legnagyobb rendtartással részt vettek; pénteken, azaz március 17-én a fent érintett Keresztesy úr által az iskolai órát egy fél órányi félbeszakításával az akadémiai teremben többrendű szabadságok kivására buzdítottak...”*

Március 21-én a város közbiztonságáért felelős vegyes választmány felszólította az igazgatóságot, hogy az ifjúság a polgárokkal együtt szerepet vállalhasson a rend fenntartásában. Az igazgatóság megengedte, és az előadásokat felfüggesztette. Az ifjak lelkesen, éjjel-nappal örködtek a város biztonságának megőrzésében. Négy napig tartott az szolgálattételük, mert a városban teljes nyugalom uralkodott, és nem volt szükség az ifjak segítségére. A polgárőrség főtisztjei felkérték Karvasy Ágoston akadémiai tanárt, hogy az ifjúság zászlóaljával vegyen részt a díszmenetben. Március 25-én délelőtt Karvasy vezetésével felsorakozott a Széchenyi téren az ifjúság zászlóalja is. Győr város városbírája, Stefanits József lelkes szavakkal köszönte meg az akadémistáknak a példás kiállást, és a segítséget a rend fenntartásában. Ezután Karvasy Ágoston tanítványai nevében kijelentette, hogy az ifjúság hazaszeretetére, hűségére mindig számíthat a város és a nemzet.

1848. március 22-én neves esemény zajlott le az akadémián. Az ifjúság a pesti egyetemi hallgatók példájára és felszólítására az akadémia nagytermében „összes ülést” tartott, amelyen a március 17-én benyújtott kérvénye kiegészítésül újabb kívánalmakat állított össze. *„A győri főtanodai ifjúság kívánalmai”* címmel kiállított és kinyomtatott iratot megküldték az összes hazai főiskolának és benyújtották a főigazgatónak is, hogy terjessze a Helytartótanács és az országgyűlés elé. Az akadémiai tanács, látva, hogy az oktatás nehezen tartható fent, március 31-én ülést tartott. Elhatározták, arra kéri a Helytartótanácsot, hogy az előadásokat május elejéig szüntesse meg, és a tanulóknak engedje meg, hogy szüleikhez eltávozhassanak:

„Fontolóra vetetvén azon aggasztó körülmények, mellyel édes hazánk politikai látókörén tornyosuló vészteljes fellegek következtében a közbéte és csend megrendítésével városunk elrémult lakosságára is nehezülnek, s nem csekély ingerültséget az itteni tanuló ifjúságban előidéztek, elhatározza a királyi akadémiai tanács, hogy miután ily ingerült állapotban s vészteljes mozgalmaktól felháborodott kedé-

[1] 1848. évf. 189. sz.

lyek hullámzásai közt a tanulmányok a kívánt sikerrel nem folytathatók, miután továbbá a mindenben könnyű lélekkel részt vevő és így könnyen nemes indulatainak áldozatul eshető tanuló ifjak nagyobb biztosítására, úgy mint a mozgalmak színhelyétől távolabb lakó szülők megnyugtására múlhatatlanul szükséges, hogy az ifjak azoknak atyjai gondviselése alá helyeztessenek, – a rendes tan-előadások a mai naptól kezdve május 1-ig annál inkább felfüggesztessenek és a tanuló ifjúság haza bocsájtassék...^[2]

Amíg az országgyűlés küldöttsége Bécsben tárgyalt és az udvari konferencia, majd maga a király is elfogadta a legfontosabb követeléseket, a közbiztonság és a rend megóvása érdekében Győrött is megalakult a nemzetörség a hazafias érzelmű lakosság és a tanuló ifjúság soraiból.

Az enyhülés április első hetében következett be, amikor az uralkodó jóváhagyta a független magyar kormányról és a jobbágyfelszabadításról szóló törvénycikkeket. A győri lakosság örömmámorban járta az utcákat és az ünnepi gyűlések szónokai – Lukács Sándor, Kovács Pál, Rónay Jácint – a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméit dicsőítették. A győri polgárság közel négyszáz főnyi küldöttsége a pozsonyi diéta berekesztése alkalmából díszörséget állt V. Ferdinánd lakosztálya előtt.

1848. április 11-én megszületett az új Magyarország. Függetlenné és önállóvá vált hazánk. Ausztria azonban visszavonta a döntéseit. Honvédő csapatok alakultak, Győr városa az V. zászlóaljba rendezte fiait. Július közepén nagy számban sereglettek össze az önkéntesek, köztük sok akadémista. A városi tanács a május végén bezárt akadémiát kérte a katonák szálláshelyéül. A főigazgató átadta az épületet, de ígéretet kért tőlük, hogy teljes épségben adják vissza az akadémiát.

Április 24-én báró Eötvös Józseftől, a vallás- és közoktatásügyi minisztertől a főigazgatósághoz érkezett egy leirat, ami így szólt: „Addig is, míg a tanrendszerben és iskolai fegyelemben szükséges és az étellel összehangzó változások megtörténhetendnek, a tanintézetekben szokásban volt számszerű osztályozás, mely különben is már a dolog természeténél fogva igazságosan majd soha sem eszközölhetik, minden tanintézetben megszüntessék.”

A Hazánk című győri lap tudósítása méltatja az akadémiai ifjúságot:

„A csend és a béke Istennek hála, városunkban és annak vidékén semmi kihágások által nem zavartatván, polgári őrseregünk múlt szombaton délben őrhelyeit ünnepélyes díszmenettel hagyá el. Öröm volt látni e valóban örök emlékü nemzeti ünnep alkalmával, nem csak az eddig két pártra szakadt polgárság barátságos egyesülését, de köztük a tanuló ifjúságot is fegyveresen, derék tanárjuk Karvasy Ágoston polgártársunk vezetése alatt, ügyes, katonás fordulatokban szemlélhetni, kik egész idő alatt a csend és béke feletti őrködés terheit minden őrhelyen éjjel és nappal, polgárainkkal, kész szívvel megoszták.

Éljen a derék ifjúság, az újjászületett haza javára, örömére, mert ezen tettével megmutatá azt: hogy ezentúl is bár mikor a hon veszélyben forogna érte vérét, életét áldozni kész!

Fogadják a szeretett polgártársak is a haza és városunk szíves háláját, köszönetét,

[2] Felterjesztés a Helytartótanácsához, elhangzott 1848. március 31-én délelőtti tanácsülésen

azon nemes feláldozásukért; miszerint a vész óraiban, foglalatosságaik, családai köréből magukat kiszakítva oly kitűzéssel és elszánt szent akarattal a köz csend és rend feletti őrködést elvállalni, s abban oly példás kitartással híven el is jární, hazafiúi kötelességöknek ismerék, köztiszteletű főtisztjeiktől, az utolsó becsületes közemberig.”

EÖTVÖS JÓZSEF LEVELE A TANULMÁNYI FŐIGAZGATÓNAK

A győri tanulmányi főigazgatónak című levelet közölte a Hazánk, 1848. május 25-i számában. A levél írója Eötvös József miniszter:

„A győri feltanoda (Academia) és nagyreményű ifjú polgárainak legfelsőbb helyeslésre méltott jelleme ismertetéseiül, valamint a szülők aggodalmának eloszlátása, és az ifjúságnak a haza valódi javára legcélszerűbb kiképzését szíven viselő, tehát legszentebb irányú m. ministerium iránti bizalom szilárdítása végett, nem leend felesleges Hazánkban, mint a nyilvánosság helybeli organonjában, a tisztelt közönséggel közölni a vallás- és közoktatási Ministernek a győri tanulmányi igazgatósághoz legközelebb intézett következő levelét:

A győri tanulmányi főigazgatónak

A győri feltanoda 22., 24. és 31-én tartott tanácsüléseinek bemutatott jegyzőkönyvei azzal küldetnek vissza: hogy a feltanodai tanácsülések eljárása helyeseltetvén, a tanuló ifjúságnak a legközelebb lefolyt politikai mozgalmak alkalmával az iskolai fegyelem, törvényes rend és béke iránti kötelességek érzetében kitiüntetett dicséretes viseletért felsőbb tetszést nyilvánítson: és ugyanazt arra ösztönözze, hogy a tudományi előadásokat, eddig tanúsított szorgalmához képest ezenkívül is pontosan hallgatván az aggodalomban lévő szülők feszült várakozásának jó előmenetellel és példás erkölcsi viselettel megfelelni törekedjék. Kérelmezéseit tárgyazólag pedig a közoktatás érdekében ministeri rendeletbe vett, az életszükségeivel és a kor igényeivel összhangzásba hozandó általános módosítások valószínűségéig – ideiglen – függőben maradandó rendezéseket nyugodtan várja be.

Egyébiránt a törvények iránti tiszteletet szeplőtlenül fenntartani, azoknak híven hódolni, első polgári kötelességül, legszebb, legdicsőbb feladatul tekintse: és az alkotmányos szabadság magasztos ihletétől áthatva, minden dicsőségét a törvényes rend és béke fenntartásában keresse.

Kelt Budapest, május 15-én 1848.

br. Eötvös József

„BÚCSÚSZÓ A GYŐRI TANULÓ-IFJÚSÁGTÓL”

1848. május végére tűzte ki a minisztérium az előadások bezárását. Szomorúan búcsúztak egymástól az ifjak. A hangulatot legmelegebben az alábbi írás fejezi ki.

„Búcsúszó a győri tanuló-iffjúságtól.

Tekintve a baráti szív s rokon érzet azon szilárd kapcsát, mely az oskolai év lefolyta alatt bennünket, hazánk átalakulási napjaiban is öszve tartott, - bizalmasan emelek hozzátok néhány szavakat, – kísérve azon édes öntudattól, – miszerint a mi benne jó van, kebletek földébe átültetve leend.

Mindenek előtt visszaidézem figyelmeteket honunk pár hó előtti állására, midőn kebletek a szabadság magvának e hon földébe átültetéséért lángolt; vissza a márciusi napokban fejlesztett azon lelkesedésre, mely az emberiség szent nevében jogokat követelt a népnek, villámokat szórt az elavult rendszer, s aristocratia óriási kinövésére: vissza azon erélyességre, melyet anyagi s szellemi tekintetben átalakulásunk nagy napjaiban egy nemzet szabadságáért fejlesztettek; vissza az öröm s büszke önérzet azon percére, melyben küzdelmeiteket a szabadság, egyenlőség s testvériség szelleme által felkarolni láttátok, – nem láttam arcotokon aggályt, nem kétes sejtelemet jövőnkről, hiszen minden kebel csak örülni tudott akkor, midőn szabadnak látta e hont, egyenlőknek fiait, midőn a századok edzette terhes láncot a szabadság s testvériség kapcsa örökre számúzta.

S most, midőn leszállt a hon nemtője betölteni a sóvárgó szíveket, midőn teljesítve minden, mit csak várni lehetett, midőn a megtört aristocratia romjain az egyenlőség csarnoka felállítatott, most, midőn e sokáig szenvedett honnak polgári egyetértés szülte erőre van szüksége, hogy megvédjük azt, miért oly soká küzdöttünk, kérdem, meg van-e szilárdítva a béke? betöltve az igények? a tapasztalás tanúsítja, hogy nem, minek oka népiünk nevelésbeni éretlen kora.

Milliók ontottak volna vért a szabadságért, s most milliók jogosítják fel magokat személy s vagyon jogtalan megtámadásával a szabadság üriüge alatt polgári vért ontani, mit itt-ott mutatkozó szomorú események már tanúsítanak; kérdem, nem fogják-e az ily lázítók, szabadságunkat tán éjszaka kancsukáira függesztve, honunkat új iga alá görnyeszteni? a testvériség csiráját kigyomlálva, földünket egy polgári vértől párolgó csata piarcá változtatni? messze az ily eszméktől barátim, átok a lázítókra, egy nemzet átka, melyet csak villámok foganatosíthatnak.

Iffjú barátim! néhány nap s tán örökre búcsúzunk; szét oszlunk a haza mezején, fel kell lépni a tevékenység terére: mert a gyáva, a szűk keblű nem ifja e honnak, a parányi erő is sokasítva, hatását nem téveszti, fel tehát barátim ébreszteni a lelket, fejleszteni az erőt, mit a hon, mit a szabadság igényel tőlünk.

Minden polgár kettős szolgálattal tartozik honának; tisztán csepegtetni az átalakulás eszméit azok fülébe, kik előtt azt vastag homály fedi, s védeni a hon szabadságát, ha vész tornyosul egünkre, – az elsőre a honban szétoztlásunk tág mezőt nyit, most azért szenteljünk naponta időt hírlapok olvasására, kísérjük éber figyelemmel az eseményeket, tájékozunk magunkat a politikai harcok között, vegyüljünk nagyobb társaságokba eszem-cseré végett, s álljunk azok zászlója alá, kik szabadságunk védelmére s a minden irányban honunk egére borulható vész fellegek szétoztlására hivatva vannak.

Így távozzunk azon helyről, hol először szívtuk a szabadság jótékony legét; ily lelkesedés teremte ajkinkra a talán utolsó isten hozzádot, ily lelkesedés kölcsönözzön karunknak erőt, ha szabadságunk ifjú hajtását ármányszülte csel idegen kertész bitorló kezeibe akarná játszani; – csatára ekkor barátim; rójuk le mivel tartozunk hazánknak, a gyávat átkunk kísérje enyészetbe, a bátort lelkesedésünk

edzi a harcsikon; győzni vagy halni a honért: szent kötelesség, ha győzünk, a hon angyala fűzi homlokunkra a szabadsági babért; ha elesünk, a késő nemzedék fia is eljön sírköviünkről leolvasni költőnk ím e szavait:

*Szabadság, te szép égi lény,
Érted vérzette nek.*

*Vérzette nek és elhulltak ők,
De dicsőségesen;
Tettők sugára átragyog
Időn, enyészeten.*

Saára Iván.”

1848. június 9-én Győr város küldöttsége élén Hergeszell Ferenc országgyűlési követ felkereste Eötvös József minisztert, hogy a központi kulturális szervek tekintsenek el a győri akadémia megszüntetési tervétől. 1848 szeptemberében Lukács Sándor kormánybiztos a Győrbe hozott horvát foglyok őrizetére foglalta le az akadémia épületét, majd katonai kórház vált belőle. 1848/1849-ben a főtanodákban, az akadémiaikon az oktatás miniszteri rendelettel elmaradt.

Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc leverése után az akadémia helyzete is megingott. Mivel jelentős szerepet vittek az akadémia tanárai és hallgatói a haza szabadsága érdekében, ezért a bécsi kormányzat megtorló intézkedéseire kellett számítaniuk. Dóry Gábor császári és királyi biztos a kormány nevében úgy intézkedett, hogy az akadémiai előadások 1849. november 1-jén elkezdődjenek. Az akadémiai épületben azonban még kórház működött és Maár Bonifác az akadémia helyettes igazgatója előbb Dóry Gáborhoz, majd Balogh Kornél megyei biztoshoz fordult a kórház elvitele ügyében. Végül Lobkovitz kerületi katonai parancsnok ígéretet tett az épület október végi kiürítésére.

Az október végi kiürítést nem hajtották végre, ezért az igazgató az alispán javaslatára Balogh Kornélhoz intézett hivatalos kérelmet. Az akadémia igazgatója Mendel Istvánt, Győr város polgármesterét is felkérte támogatónak. A polgármester az alispántól kieszközölte az akadémia számára a megyeháza egyes helyiségeit.

A GYŐRI AKADÉMIA MEGSZÜNTETÉSE

A főigazgató 1849. november 7-ére hívta össze a tanári kart. Mivel a jogi kar tanárai közül Karvassy Ágostont a császári és királyi biztos elmozdította állásából, Konek Sándort felfüggesztették a tanári munka alól, Szabó Pál Téten betegeskedett, valamint a tanszéken nem volt betöltve egy állás, így a kar nem tudott jelen lenni az ülésen. Arra az elhatározásra jutottak a tanári karban, hogy így csak a bölcséleti karon kezdődhet meg az előadások sora. Ilyen előzmények után 1849. november 25-én tartották meg az ünnepélyes tanévnyitót, a Veni Sanctét. Az oktatás másnap kezdődött el újra.

A megyeházában lévő termek a bölcséleti kar számára 1850. április 24-éig voltak átengedve. 1850. május 29-én Alemann tábornok megírta báró Hauer soproni katonai miniszteri biztoshoz rendeletét, hogy a győri parancsnokság adja át az épületet az akadémia számára. 1850. június 13-án visszaköltözött a bölcséleti kar a régi helyére.

1850. június 11-én Sterne Nándor, a soproni katonai kerület felügyelője érkezett a városba. Másnap a bölcséleti karral megbeszélést folytatott, amelynek eredményeként a jogi kar visszaállítását is javasolták. Ugyanekkor az intézet nevét – mivel jogi kar nem volt – líceumra változtatták. 1850. július 22-én Maár igazgatót értesítette Rimely Mihály pannonhalmi főapát gróf Thun Leo osztrák miniszter rendeletéről. A rendelet szerint a kormány a Szent Benedek-rendet a pozsonyi akadémiában és gimnáziumban való tanítástól felmentette, ezért kárpótlásként Győrött és Sopronban nyolcosztályos főgimnáziumot kaptak. A rendeletnek megfelelően a bencés rend képviselőjében Maár Bonifác, most már mint főgimnáziumi igazgató, átvette a bölcséleti líceum helyiségeit és felszereléseit, és a tanárokat a főgimnáziumi tanári karba osztotta be.

Hauer katonai biztos intézkedése alapján még tavasszal megszüntették a főigazgatóságot és a levéltárat. A katonai biztos 1850. augusztus 26-i iratával végleg feloszlatta a főigazgatóságot. A jogi kar visszaállítási kísérlete nem sikerült. A bölcséleti kar sem működött már sokáig, mert Hauer miniszteri biztos 1850. szeptember 9-i iratában arról értesítette Maár Bonifác igazgatót, hogy az új tanügyi rendszer (Entwurf) szerint a bölcséleti líceum önállósága megszűnik, és két évfolyama VII. és VIII. osztályként a győri főgimnáziumba tagozódik.

Győr város és az akadémisták hazafias viselkedése miatti büntetésből az akadémiát megszüntették.

A jogi kar tanárai 1806-1848 között:

Albely Ferdinánd Antal

Született: Varasd, 1794. november 9.

Meghalt: Pozsony, 1875. február 1.

1815-től zágrábi, 1829-től 1834-ig a győri a Kir. Kerületi Akadémián, 1835-től 1847-ig a pozsonyi jogakadémián az észjog és a közjog tanára.

Beke Farkas, bekeházi

Született: Pécs, 1774. május 24.

Meghalt: Győr, 1838. június 13.

Jogi tanulmányait Pozsonyban a Kir. Jogakadémián végezte. 1799. április 8-án a körnöci gimnázium tanára, majd 1801-ben a humaniorák tanára, 1805-ben a Kaszai Akadémia tanára. 1807-1808-ig a nagyváradai Kir. Jogakadémián tanított. 1808-ban hívták meg politikai tudományokat oktatni a győri Kir. Kerületi Akadémiára. 1810-ben a természetjog, 1811-1812-ben a statisztika helyettes tanára is. 1812-ben doktori címet szerzett. Helyettes tanár volt 1811. márciusától 1812. április közepéig. 1824 őszétől 1825. február közepéig Fejér György főigazgató távozása után Dreschmitzer József kinevezéséig a főigazgatói teendőket is ellátta.

Bognár József

1824-ig tanított a hazai magán és büntetőjog tanszéken, majd a pesti egyetem ugyanazon tanszékén.

Csatskó Imre

Született: Vác, 1804. november 5.

Meghalt: Budapest, 1874. február 23.

Gimnáziumi tanulmányait Vácott végezte. 1815-1816-ban Budán tanult a német nyelv elsajátítása miatt. A bölcsélet két osztályát a piaristák váci líceumában, a harmadikat a pesti egyetemen hallgatta. A Pesti Kir. Egyetemen tanult 1821-1824 között. 1824. október 30-án bölcsésztudorrá avatták. A joggyakornoki évét Bujanovics Lukács táblai ügyvéd mellett töltötte. 1827-ben tanári vizsgát tett. 1827. november 9-én királyi táblai jegyzőnek esküdött fel. 1828. szeptember 25-én ügyvédi oklevelet kapott és 1828. október 25-én jogtudor lett. Ugyanekkor a Kassai Kir. Akadémia természet- és magyar közjog tanárává nevezték ki. 1834. októberében a 1834. október 8-án foglalta el győri Kir. Kerületi Akadémia tanszékét nyerte el. Albely Ferdinánd Antal utóda volt a természet és a magyar közjog tanszéken. 1836-ban Győr megye, a bácsai (1834), füssi (1836) és vécsei (1843) egyháznemesi székek táblabírája lett. 1844. február 13-ától 1847. október 19-ig az akadémia könyvbíró hivatálának vezetője volt. 1847. október 19-én távozott Győrből és a királyi Helytartótanács mellett lévő tanulmányi bizottság és kapcsolatos könyvbírálati testület ülnöke lett. 1847. október 19-én a pesti egyetem tanára is lett. 1849. november végétől 1850 tavaszáig a győri akadémia tankerületi főigazgatója volt. 1850. tavaszán őt is elmozdították helyébe Sterne Nándor fehértemplomi esperes-plébánost nevezte ki. 1850. szeptember 15-től a pesti főállamügyésznél előadó, 1851. április elejétől a Pest megyei törvényszék ülnökének nevezték ki. 1854-ben a jászberényi törvényszékhez helyezték át, 1859. áprilisában a pesti országos főtörvényszéknél előadó tanácsos lett. 1860-1869-ig a Pesti Kir. Ítéltábla ülnöke. 1867-ben Horvát Boldizsár miniszter megbízásából büntetőtörvénykönyv tervezetet készített. 1871. április 30-ától a királyi kúria legfőbb ítélszéki osztályának bírója lett. Az MTA 1839. november 23-án választotta meg levelező tagjának. Pauler Tivadar mondott fölötte emlékbeszédet 1875. október 25-én.

Fessel Zsigmond

Meghalt: 1831. szeptember 8.

1810. december 11-én nevezte ki a király Győrbe és 1811. március 11-én foglalta el állását. Győrbe kerülése előtt a selmecbányai gimnázium tanára volt. A Kir. Kerületi Akadémián a magyar nyelv és irodalom rendes tanára. 1824-1827 között helyettesített a hazai magán és büntetőjog tanszéken.

Hirsch Mihály

Született: Pordány, 1750. szeptember 3.

Meghalt: Pest, 1809. november 13.

1769. október 18-án Trencsénben lépett a jezsuita rendbe. 1773 után Nagyszombatban, majd a pécsi Kir. Kerületi Akadémia és a győri Kir. Kerületi Akadémia tanára lett. 1794 elején a pécsi akadémia igazgatójának nevezték ki, mivel elődje Kelemen Imre a pesti egyetem tanára lett. 1807. július 7-én a király a Pesti Kir. Egyetem ugyanazon tanszékére nevezte ki. Auer János halála után, 1800. március 6-ától a jogi kar szeniora volt.

Hoffmann Ignác

Született: 1770 k.

1801 tavaszán Molnár János pesti kinevezése után került a tanszékre a volt körmői gimnáziumi tanár és 1801. október 20-án erősítették meg akadémiai tanári állásában. A győri Kir. Kerületi Akadémia pécsi korszakában a magyar nyelv tanszékén tanított 1803-1904-es tanév második félévében. 1806/1807-es tanév elején Hoffmann Ignác helyettesítő tanárként oktatott a magyar nyelv és irodalom tanszéken. 1808. július 5-én kinevezték a Helytartótanácsához, és a pesti egyetemen a politikai tudományok tanszékén oktatott.

Karvasy (1842-ig Karpfi) Ágoston

Született: Győr, 1809. május 1.

Meghalt: Bécs, 1896. január 21.

Alsó és középiskolai tanulmányait Győrben, egyetemi tanulmányait a Pesti Kir. Egyetem jogi karán végezte és Pesten ügyvéd lett. 1832-ben tanári vizsgát tett. 1835-ben a Nagyváradi Kir. Jogakadémián a polgári tudományok és a magyar váltójog tanára. 1838. augusztus 21-én került Győrbe a győri Kir. Kerületi Akadémiára, a politikai tudományi tanszékre, a politika rendes tanára lett. 1842-ben Karvasyra magyarosította a nevét. 1847. június 28-án a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett. 1848-ban a győri nemzetőrség tagja volt és az akadémiai ifjúság vezetője. 1849 őszén elmozdították állásából. 1850-ben vizsgálatot indítottak ellene, majd a vizsgálat megszüntetése után a Császári Kir. Pesti Egyetem jogtanára lett. 1864-1865-ben a pesti Magyar Kir. Tudományegyetem jogi karának dékánja. 1868-ban királyi tanácsosi címet kapott, nyugalomba ment és Bécsbe költözött.

Konek Sándor

Született: Pest, 1819. augusztus 18.

Meghalt: Balatonfüred, 1882. augusztus 1.

A pesti piarista gimnáziumban tanult, majd a Pesti Kir. Egyetemre járt, a bölcséleti kart 1836-ban, a jog- és államtudományokat 1839-ben végezte el. 1841-42-ben ügyvédi és jogi doktori címet szerzett. 1839-től az udvari kamara fogalmazó gyakornoka Budán. 1845-1849 között a győri Kir. Kerületi Akadémia statisztika és bányajog tanára. 1845. augusztus 12-én a király kinevezte a statisztika és a bányajog tanszékére tanárnak. 1842-ben doktorált, 1844-ben tanári képesítést szerzett, 1849-ben állásából felfüggesztették. Karvasyval együtt élen jártak a győri akadémiai ifjúság forradalmi és magyar nemzeti szellemben történő nevelésében. 1850-től a pozsonyi Kir. Akadémia tanára lett. 1854-ben a pesti egyetem statisztika professzora, rövid ideig az egyházjogi tanszéket is vezette. 1858-ban az MTA levelező, 1867-ben az MTA rendes tagja lett. 1861-ben a pesti Magyar Kir. Tudományegyetem dékánjának választották meg. 1869-1870-ben a pesti Magyar Kir. Tudományegyetem rektora. Ravatalánál dr. Kautz Gyula mondott beszédet. A budapesti Kerepesi úti temetőben nyugszik.

Kmety András

Meghalt: Győr, 1843. november 6.

1806-ban Podolinban kezdte a tanítást mint piarista szerzetes, majd a rendből kilépett és jogász lett. 1812. március 10-én érkezett Győrbe. A statisztika és a bányajog tanára lett a győri Kir. Kerületi Akadémián. A győri árvaház gondnoka és a győri szegényeket gyámolító egyesület, valamint az Országos Munkálatok Győr megyei bizottságában is dolgozott.

Molnár János

Meghalt: 1811. március elején

1793. november 9-étől 1794. november 7-éig a magyar nyelv tanára volt és előadásokat tartott magánjogból. 1796. január 2-től augusztus 9-ig tanította a bölcseletet.

Pauler Tivadar

Született: Buda, 1816. április 9.

Meghalt: Budapest, 1886. április 30.

Bölcseletet és jogot tanult, 1838-1848 között a zágrábi akadémián tanított. 1845-ben Zágráb vármegye táblabírójának választották meg. 1848-ban a pesti egyetemen tanított (észjog, magyar közjog). 1848. január 25-én érkezett Zágrárból a győri Kir. Kerületi Akadémiához és 1848. augusztus 1-ig tanított Győrben. 1852-1878-ig a büntetőjog tanára volt Pesten. A pesti Magyar Kir. Tudományegyetem jogi karának dékánja 1860-1861-ben és 1865-1866-ban. A pesti tudományegyetem rektora volt 1861-1862-ben. 1869-ben a Kúria legfőbb ítélőszéki osztályának bírója, 1870-ben az első jogászgyűlés elnöke. 1871-72-ben vallás- és közoktatásügyi miniszter. 1878-1886-ig igazságügy-miniszter volt. 1845-től az MTA levelező, 1858-tól rendes tagja lett. Minisztersége alatt kezdték a polgári törvénykönyv és a büntetőeljárás törvénykönyv előkészítésének munkálatait. Az általa írt Büntetőjogtan (I-II. 1864.) egyszerre szolgált jogszabályként, kommentárként és tankönyvként. A budapesti Kerepesi úti temetőben nyugszik.

Ramershofer (1844-től Ramóczy) Valerián János

Született: Kőszeg, 1807. április 27.

Meghalt: Sopron, 1864. június 20.

1821. október 15-én a bencés rend tagja lett. Pannonhalmán végezte a teológiai tanulmányait. 1829-től a pozsonyi főgimnázium tanára. 1830. szeptember 17-én pappá szentelték. 1837-ben Pápára helyezték. 1838-1850-ig a győri Kir. Kerületi Akadémián a magyar nyelv és irodalom tanára. 1839-ben letette a tanári képesítő vizsgát. 1844-ben változtatta nevét Ramóczyra. 1844-ben államtanból szerzett képesítést. 1843. november 6-ától 1845. augusztus 12-éig a statisztika és a bányajog tanszékén helyettesítő tanár. 1847. október 23-ától 1848. május 1-jéig helyettesített a természet- és magyar közjog tanszéken. 1850. március 23-án a pannonhalmi főapát a császári és királyi kormányzat intézkedései következtében a pozsonyi aka-

démiához küldte Ramóczyt, ahol a bölcseletten (német nyelvű) és a magyar mint idegen nyelv rendkívüli tárgy tanszékére került. Rövid idő múlva Pannonhalmára került alperjelnek és tanulmányi felügyelőnek. Később Kőszegen gimnázium-igazgató 1851-1855 között. 1855-től Sopronban házfőnök és főgimnáziumi tanár.

Szabó Pál

1818-ban szerzett jogi doktorátust, 1825-ben tanári vizsgát tett. 1827. április 7-én került a győri Kir. Kerületi Akadémia hazai magán és büntetőjog tanszékére. A tanítást az 1827/1828-as iskolaév elején kezdte meg. 1848. júliusban betegsége miatt felmentését kérte a tanári állásából. 1848-1849-ben Tatán élt. Győrszentmártoni vicefiskális állást is betöltött.

Szibenliszt Mihály

Született: Losonc, 1783. szeptember 6.
Mehalt: Pest, 1834. március 23.

Jogi tanulmányok után 1810-től a győri Királyi Kerületi Akadémia tanára, természetjogot és magyar közjogot oktatott. 1820. május 9-étől 1827 őszéig a könyvbíráló hivatal revizora. 1827-től haláláig a Pesti Kir. Egyetem tanára (előbb római jog, cenzori jog, hűbérjog, büntetőjog, majd később római jog, természetjog, magyar közjog). A budapesti Kerepesi úti temetőben nyugszik.

